

ВІДГУК
офіційного опонента

на дисертаційне дослідження **Найденко Вікторії Олександрівни**
ЖИВОПИС ХАРКОВА МЕЖІ ХХ – ХХІ СТ.: ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ
ПОШУКИ В ПЛАСТИЧНІЙ МОВІ

Спеціальність 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація

Галузь знань 02 – Культура і мистецтво

що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)

Науковий керівник – Соколюк Людмила Данилівна,
член-кор. НАМУ, доктор мистецтвознавства, професор

Ступінь актуальності теми дисертації.

Тема дисертаційного дослідження, обрана здобувачкою, є дійсно актуальною, оскільки розкриває малодосліджені аспекти художньої школи Харкова та її представників. Викладений аналіз експериментальних пошуків мистецтва в цьому регіоні з перехідного періоду від ХХ до початку ХХІ століття вплітається у ширший контекст історії художньої школи Харкова та активних суспільно-політичних подій того часу. Проблематика даної наукової роботи актуалізується з огляду на події сьогодення, коли процеси переосмислення історії, культурно-мистецької спадщини та захисту національної ідентичності відбуваються на тлі повномасштабної війни, ініційованої російським агресором. Отже, дисертаційне дослідження є важливим внеском у скарбницю українського мистецтва, а також в контексті подальшого вивчення його історії.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Подана на захист дисертаційна робота В.Найденко «Живопис Харкова межі ХХ – ХХІ ст.: експериментальні пошуки в пластичній мові» відзначається продуманою структурованістю, логічністю викладеного матеріалу та аргументованістю наукових положень.

В роботі застосовано сукупність загальнонаукових та фахових методів дослідження: абстрагування, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, аналогії, ретроспективний та теоретико-дослідницький, іконографічно-іконологічного, художньо-стилістичний та формальний, семіотичний та герменевтичний, біографічний, історико-культурологічний та документальний аналіз. Керуючись принципом системності, авторка отримала узагальнені результати у вигляді обґрунтованих і достовірних висновків.

Привертає увагу список публікацій дисертантки, який налічує 21 позицію. З них 4 статті у фахово-наукових виданнях, затверджених МОН України, 1 стаття в періодичному виданні країни ЄС (Польща), 16 публікацій апробаційного характеру. Зазначимо, що характер публікацій, тематика конференцій, у яких взяла участь дисертантка і отримані нею наукові результати засвідчують послідовне розкриття і багатогранне осмислення теми дослідницької проблематики.

Заслуговує на схвальну оцінку джерельна база дослідження. Так, список використаних джерел містить 296 позицій, які стосуються різних галузей гуманітарних знань, що демонструє як рівень наукової обізнаності дисертантки, так і глибину осягнення теми.

Достовірність і новизна отриманих результатів.

З аналізу, наведеного вище, можна зробити висновок про достовірність та новизну отриманих результатів. Загальні висновки та теоретичні положення дисертації є самостійними, виваженими й аргументованими.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що *вперше* досліджено експериментальні пошуки в пластичній мові живопису харківського регіону межі ХХ – ХХІ ст.; розкрито регіональні особливості новаторських тенденцій в образотворчому мистецтві даного періоду; простежено тяглість авангардної традиції поч. ХХ ст. в творчості таких харківських мистців, як В.Гонтарів, В.Ленчин, О.Лазаренко, О.Шеховцов, В.Грицаненко, О.Лисенко; проаналізовано авторську творчо-педагогічну

концепцію «Яблуко в листві» В.Ленчина; розкрито особливості національної форми в картинах В. Гонтаріва; охарактеризовано зв'язок дизайну та станковості в творчості арт-угруповання «Буриме»; уведено до наукового обігу і проаналізовано за художньо-стильовими та техніко-технологічними ознаками експериментальні твори майстрів харківського осередку. Також було *уточнено* парадигму мистецьких експериментів і їхню класифікацію, та *доповнено* специфіку художнього середовища Харкова ХХ – ХХІ століття в контексті загальноукраїнських культурних процесів.

Таким чином, здобувачка успішно виконала поставлене на початку дослідження завдання, яке полягало в аналізі експериментальних пошуків в пластичній мові харківських мистців межі ХХ – ХХІ століття.

Практичне значення результатів дослідження.

Отримані результати мають важливе теоретичне та практичне значення, та можуть бути використані для розширення бази мистецтвознавчої науки. Основні висновки дослідження можуть застосовуватись у загальних працях з історії українського мистецтва, монографіях, підручниках, навчальних посібниках, методичних розробках та навчально-професійних програмах, а також у проведенні лекційних курсів. Результати дисертаційної праці можуть слугувати основою для подальших досліджень у мистецтвознавчих та міждисциплінарних напрямках, зокрема в краєзнавчій, культурологічній та етнографічній сферах.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та дотримання принципів академічної доброчесності.

Дисертаційне дослідження здобувачки є самостійною роботою, яка виконана з дотриманням принципів академічної доброчесності та відповідності академічним нормам. Наукова робота не містить елементів компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані в дисертаційній праці ідеї,

результати та положення інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Основний текст складається зі вступу, 4-х розділів та висновків, загальний обсяг якого складає 163 сторінки. Список використаних джерел включає 296 позицій. Змістовною та важливою частиною роботи є додатки, зокрема альбом ілюстрацій, який містить 219 позицій. Загальний обсяг роботи налічує 327 сторінок.

У **першому розділі** дисертанткою розглядається стан наукової розробки проблеми, визначено джерела та теоретико-методологічну основу дослідження. У **другому розділі** розкрито художню парадигму мистецьких експериментів, а також проаналізовано історичний шлях художніх пошуків межі ХХ – ХХІ ст. в мистецтві Харкова, показано тяглість авангардної традиції 1920-х рр., яка продовжилася в творчих експериментах молодого покоління мистців останньої третини ХХ ст. У **третьому розділі** авторкою проаналізовано творчість харківського мистця Віктора Гонтаріва в контексті його пошуків національної художньої форми, виявлено авторський варіант національного стилю, розкрито його особливості. Також проведено аналіз творчо-педагогічної концепції «Яблуко у листві» мистця-експериментатора Віталія Ленчина, проаналізовано її застосування в практичній творчій та педагогічній діяльності художника. У **четвертому розділі** розкрито художньо-конструктивні витоки творчості учасників арт-угруповання «Буриме», утвореного у 1991 р. Розкрито авторські методики учасників групи «Буриме», які ґрунтуються на експериментах з формою, кольором, живописними засобами виразності в поєднанні з дизайнерською складовою. Проаналізовано ідею синергетичного мистецтва групи «Буриме», яка втілюється шляхом колективного письма на одному полотні зі збереженням авторської стилістики кожного з учасників. Робота завершується обґрунтованими узагальнюючими **висновками**, які відповідають меті та завданням дослідження.

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи.

Основні положення дисертаційного дослідження висвітлені у 5 наукових публікаціях здобувачки, серед яких: 4 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку фахових видань України (1 у співавторстві), 1 стаття в зарубіжному виданні країни ЄС. Результати дослідження апробовані на 16 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Отже, наукові результати дисертаційної праці повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувачки та відповідають вимогам п.8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44.

Зауваження та дискусійні питання щодо змісту дисертації.

Попри позитивну оцінку та високу якість тексту, слід зупинитися на деяких зауваженнях та побажаннях:

1. Деякі підрозділи закінчуються цитатами у квадратних дужках, наприклад підрозділ 3.2 на с.144. На нашу думку, автор повинен надати власний висновок щодо викладеного матеріалу в кінці своєї роботи.

2. В тексті наявні повтори. Наприклад, теза про те, що кістяк арт-групування «Буриме» складають Олександр Шеховцов, Олег Лазаренко, Олександр Лисенко та Валентин Грицаненко згадується неодноразово в Розділі 4 на с. 120, 125, 148.

3. В підрозділі 4.2. помітна певна непропорційна увага до розкриття авторських методик мистців арт-групи «Буриме». Зокрема аналіз творчої техніки О.Шеховцова менший за об'ємом ніж характеристики образотворчих прийомів інших художників.

Висловлені зауваження не є визначальними та не впливають на загальну новизну і практичну значимість результатів дослідження.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів.

Представлена до захисту дисертаційна робота В.Найденко на тему «Живопис Харкова межі ХХ – початку ХХІ століття: експериментальні пошуки в пластичній мові» є завершеною самостійною науковою працею, яка виконана без порушень академічної доброчесності. За своєю актуальністю, теоретичною та практичною цінністю здобутих результатів, висновками повністю узгоджується з науковим профілем спеціальності 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» та відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненням від 19.05.2023 №502) і Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 року №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ №341 від 21.03.2022).

Здобувачка Найденко Вікторія Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Офіційний опонент:

член-кореспондент НАМ України,
доктор мистецтвознавства,
професор, головний науковий
співробітник відділу теорії та
історії культури ІПСМ НАМ України,
заслужений діяч мистецтв України
«___» _____ 2024 року

Олексій РОГОТЧЕНКО

Підпис п. *Роготченко О.О.*
засвідчує
Старший інспектор
відділу кадрів ІПСМ НАМ України

